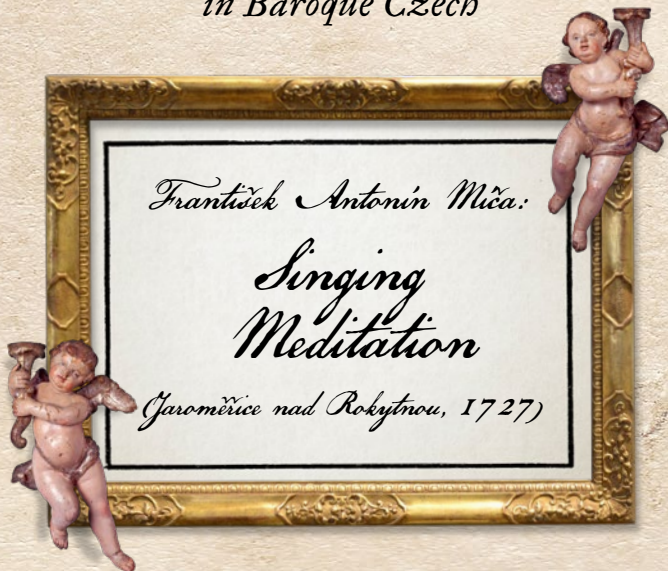

Scenic oratorio
and period sermon
in Baroque Czech

Míča's only preserved oratorio composed for Count Quesenberg works with the original German text. However, there is a period Czech translation in which the piece had not yet been heard. It was performed before the backdrop of the Holy Sepulchre by the allegorical figures of Compassion, Soul and Sinner coming to terms with Christ's sacrifice, which encourages them to follow in his footsteps and reject all earthly concerns.

The first part of the evening will also offer a modern premiere of the *Concerto for Harpsichord* by Josef Antonín Štěpán and the period sermon of Pavel Josef Axlar adapted as a melodrama.

Bůh stručný životopis

Na začátku historie si lidé nevěděli rady se spoustou věcí. Jejich život byl plný záhad: nevěděli, jak vznikají blesky, proč prší, jak se na nebe dostaly hvězdy, proč se vždycky ženy zamilují do nějakého kretěna apod., a tak si všechno, čemu nerozuměli, vysvětlovali tím, že svět řídí různí bohové.

Třeba ve starověkém Řecku měli bohy prakticky na všechno: na hromy a blesky, správu vodstev, lásku, války apod. Užší vedení bohů mělo sídlo na Olympu a přestože dneska už málokdo zná jejich jména, určitě si vzpomenete alespoň na jejich CEO, totiž Dia. Dodnes se podle něj jmenují potraviny bez cukru. (Také pracoval pod přezdívkou „Zeus“.)

Podobné systémy fungovaly poměrně úspěšně pěkných pár století i v Římské říši, v Egyptě a i jinde, ale pak se ukázalo, že je jednodušší věřit v jediného Boha, který může za všechno. Zpočátku to mezi zastánci více bohů a zastánci jediného Boha trochu skřípalo, takže ti první používali ty druhé jako krmivo pro lvy, ale po mnoha a mnoha staletích, kdy se tyhle dvě skupiny vzájemně vyvražďovaly, se lidé nakonec víceméně shodli na tom, že Bůh je jen jeden, a teď se vyvražďují kvůli tomu, že se nedokážou shodnout, jaký. Pojďme se teď podívat na nejdůležitější světová náboženství.

Židé patří mezi skutečné pionýry monoteismu. Vyznávají jediného Boha, který vystupuje pod uměleckým pseudonymem JHVH a už tisíce let o něm čtou pozpátku knížku namotanou na klacku a navíc napsanou cizím písmem. Dělal i spoustu dalších úplně nesrozumitelných věcí v divném jazyce, což je hlavní důvod, proč je všichni nenávidí a odjakživa na ně pořádají pogromy. Židé jsou historickým důkazem dávného lidského přesvědčení, že když něčemu nerozumím, tak to zabiju a okradu. Moc bych se nedivil tomu, kdyby se nějakým takovým způsobem dostal do křesťanské Bible židovský Starý zákon.

Ten ale pro křesťany není tak důležitý, jejich zásadní svatou knihou je dva tisíce let starý Nový zákon. Je s podivem, jak dlouho se tahle věc drží v knihkupectvích, její děj přitom není zas až tak strhující. Posuďte sami: panně se narodí chlápek a tvrdí, že je syn Boha, což mu nejdřív všichni věří, když jim předělává víno na vodu a dává chleba zadarmo. Chlápek všechny nabádá, že by se měli vzájemně

milovat, ale přitom je sám na ostatní většinou nasraný, protože lidi se moc rádi nemají. Krom dvanácti, co mu všechno žerou, to lidi po nějaké době přestane bavit, a tak ho strašlivě zmlátí a ukřižují a hnusně se mu smějí, že není syn Boha. On jim všem ale stejně nakonec vytré zrak, protože tři dny po smrti obživne a vyleze do nebe za Bohem všem natruc. To celé je v té knížce napsáno čtyřikrát za sebou.

Hodně se teď mluví o islámu. Tohle náboženství v poslední době proslulo hlavně díky extrémistům, kteří se snaží o výhodách svého vyznání přesvědčit ostatní tím, že je pozabíjejí a rozhazují přitom kolem sebe kusy vlastního masa. Mezi Čechy nemá islám moc šanci uspět kvůli svému vztahu k domácím mazlíčkům: pro muslima je pes nečisté zvíře, kdežto pro Čecha je pes prdelka chlupatá, co skáče přes oves, a jde za ní myslivec.

Buddhisté považují své náboženství spíš za systém, který jim říká, jak pracovat se svou myslí, meditovat a chodit do vegetariánské restaurace.

Zakladatelem buddhismu byl před 2 500 lety jeden princ, co si sednul pod strom v Indii a seděl pod ním tak dlouho, až tam dosáhl posvícení. Nebo podsvícení? Něčeho takového.

O hinduistech toho u nás moc nevíme, snad jen to, že věří v kasty, v převtělování, v bohy Šivu, Bráhmnu a Višnu a v to, že bohyně Kálí.

Nezapomínejme ani na nejrozšířenější české náboženství: ateismus. Ateisté věří, že Bůh neexistuje, takže všechno vzniklo jen shodou náhod. Vesmír se na začátku tak nějak zamyslel, až to bouchlo a byly z toho hvězdy a pak i planety. No a pak na zeměkouli tak dlouho bublaly oceány, až z něj vylezly natolik rozdílné a bizarní formy života, jako je třeba fuchsie, krtonožka nebo členská základna politického hnutí ANO.

Dějiny náboženství jsou fascinující. Jsou plné moudrosti, naprostých blábolů, válek, fanatismu, mystiky, dalších naprostých blábolů, upocených pokusů největších mozků světa ty bláboly nějak rozumně vysvětlit,

zázraků, bojů o moc, lidské houževnatosti, krásy, lásky a blábolů. Studium náboženství vám kromě lepšího pochopení dějin a lidstva přinese zejména lepší pochopení tohoto článku – až je budete studovat, přestanete si být najednou jistí, jestli si z vás dělám větší srandu já nebo ta náboženství.

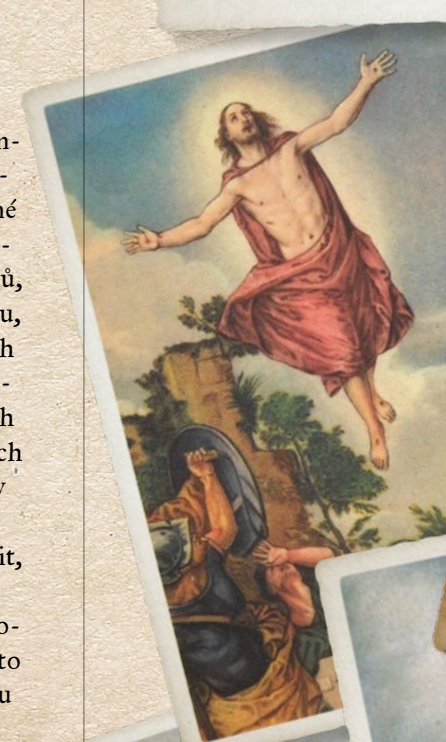
Jan Flaška
(z knihy *Za každou cenu*, Motto 2018)

František Antonín Míča

Zpívání, rozjímání

Jaroměřice nad Rokýtnou, 1727)

KlasikaPlus.cz

PORTÁL
O KLASICKÉ HUDBĚ

...váš vyladěný partner

Josef Antonín ŠTĚPÁN

stručný životopis

Josef Antonín Štěpán (psán také Joseph/Giuseppe Anton Steffan) se narodil 14. března 1726 v Kopidlně. Byl synem zdejšího kantora. Ten synovi poskytl základní hudební vzdělání. Jako chlapec zpíval ve sboru zdejšího kostela sv. Jakuba Většího. V roce 1741, během válek o rakouské dědictví, vtrhli do Čech Prusové a na útěku před nimi se Josef Antonín dostal do Vídně, kde vyhledal pomoc hraběte Františka Jindřicha Šlika, který měl v Kopidlně kapelu.

S podporou hraběte se stal žákem dvorního skladatele Georga Christopa Wagenseila. Studoval hru na cembalo a kompozici a příležitostně zastupoval Wagenseila při výuce členů císařské rodiny. Patrně v roce 1763 byl Štěpán jmenován dvorním klavíristou a v roce 1766 se stal na doporučení svého učitele dvorním učitelem klavíru. K jeho žákyním patřily dcery císařovny Marie Terezie: Marie Antoinetta (později manželka Ludvíka XVI. a královna francouzská) a Marie Karolina (později manželka Ferdinanda I. a královna neapolsko-sicilská). Štěpán získal ve Vídni výbornou reputaci jako virtuos na klávesové nástroje, což zmiňuje ve svém cestopisu hudební skladatel a teoretik Charles Burney, který ve Vídni pobýval v roce 1772.

Největších úspěchů dosáhl Štěpán v letech 1761–1785. V sedmdesátých letech byl Štěpán ustanoven učitelem zpěvu na nově zřízené škole pro vysloužilé vojíny a dále působil v šlechtických a měšťanských rodinách ve Vídni.

V roce 1775 musel kvůli slábnoucímu zraku odejít z císařských služeb. Po nezdařené operaci šedého zákalu oslepl úplně.

V důsledku ztráty zraku a vyřazením ze společenského života mu byla dvorským protokolem přiznána doživotní roční penze 500 florinů. Díky tomu byl finančně zajištěn a mohl se věnovat kompozici. Zemřel 5. srpna 1797 ve Vídni.

Mimo klavírních skladeb a koncertů pro klávesové nástroje s průvodem orchestru, které tvoří těžiště jeho díla, komponoval

také německé písně, opery, oratoria a mše. Byl považován za nejlepšího skladatele menuetů ve Vídni, ale také za jednoho z nejzajímavějších autorů koncertů pro klávesové nástroje před W. A. Mozartem. Těsně před svou smrtí napsal pro kostel v Kopidlně requiem. Celé své jmění (2 290 zlatých) odkázal kopidlenské škole. V kroměřížském zámeckém archivu je pravděpodobně uložena část jeho umělecké pozůstalosti.

Petra Ždárská

Pavel Josef AXLAR

stručný životopis

Pavel Josef Axlar pocházel z Osic u Pardubic, v roce 1683 byl vysvěcen na kněze a jeho kazatelská dráha začala v Plzni, kde působil v letech 1685–1688 jako kaplan. Poté jej víra v zázračný obraz Panny Marie přivedla do Klatov. Po třech a půl letech byl povolán do Prahy, kde zůstal až do své smrti v roce 1714. V Praze nejenže vznikla podstatná část Axlarových kázání, ale také se rozvíjela jeho duchovní kariéra – v roce 1691 se stal rektorem pražského arcibiskupského semináře, v roce 1694 byl povýšen na doktora teologie. O rok později byl zvolen metropolitním kanovníkem u sv. Víta na Pražském hradě, kde se stal českým kazatelem, v roce 1706 se stal arcijáhnnem a roku 1709 kapitulním děkanem. Svou rozsáhlou knihovnu a literární pozůstalost odkázal cisterciáckému klášteru v Plasích. Cisterciáci pak z vděčnosti vydali v roce 1720 Axlarovu postilu s názvem *Nábožný horlivý vůdce do města svatého, nebeského Jeruzalema*. První díl postily obsahuje kázání nedělní (144 textů), druhý kázání sváteční (104 textů).

(z Hana Kusáková: Podoby a proměny žánru kázání v době vrcholného baroka)

František Antonín MÍČA

stručný životopis

František Antonín Míča (1696–1744) patřil k nejvýraznějším skladatelským zjevům na Moravě v 1. polovině 18. století. Jeho otcem byl varhaník Mikuláš Míča, který po působení v Třebíči a v Náměšti zakotvil natrvalo v Jaroměřicích nad Rokytnou. Tam se jeho rodina stala jedním z hlavních pilířů bohatého hudebního života, který inicioval hrabě Johann Adam z Questenbergu. Tento hudbymišlový aristokrat zásadním způsobem přispěl k tomu, že se Morava stala v první polovině 18. století velmi důležitým centrem provozování oper, ale také oratorií. Míča jakožto jeho kapelník měl především na starosti nastudování mnoha hudebních děl. K jeho povinnostem také patřilo upravování partitur evropských, především pak italských skladatelů pro jaroměřické provozní podmínky. Byl rovněž vynikajícím tenoristou, jak dokládají četné party rolí, v nichž vystupoval. Komponoval především skladby holdovacího charakteru, určené oslavám jmenin a narozenin členů Questenbergovy rodiny, a také sepolkra, což byla oratoria provozovaná ve Svatém týdnu v chrámech u efemérní dekorace Božího hrobu. V jaroměřickém kostele sv. Markéty zaznívala tato díla vždy po kázání na Velký Pátek. Hraběti Questenbergovi přitom záleželo na tom, aby obsah velkopátečního kázání korespondoval s námětem oratoria určenému k provedení u Božího hrobu. Míčova sepolkra byla uváděna nejen v Jaroměřicích, ale také kapucíny v Brně a v Olomouci, jak je známo z dochovaných tisků libret. Právě svou duchovní hudbou se tak stal známý i mimo své hlavní působiště. Nejstarším známým Míčovým sepolkrem, k němuž se současně jako k jedinému dochovala hudba, je dílo *Abgesungene Betrachtungen über etwelche Geheimnisse des büttern Leyden und Sterben Jesu Christi*. Pochází z r. 1727 a je zkomponováno na text neznámého autora. Libreto bylo zhudebněno o rok dříve ve Vídni (hrabě Questenberg takto přejal více libret odjinud pro nové Míčovo zhudebnění). Toto sepolkro je současně chronologicky první dochovanou Míčovou skladbou, jeho partitura je uložena v hudební sbírce Rakouské národní knihovny. Kromě nově nalezeného originálního questenberského tisku libreta v němčině je dochován také jeho český překlad, pocházející pravděpodobně z pera jaroměřického duchovního a významného moravského homiletika Antonia Dubravia: *Zpívání rozjímání některých tajemství hořkého umučení a umírání pána a spasitele našeho Ježíše Krista*. Ten byl také použit pro dnešní premiérové nastudo-

vání tohoto díla v českém jazyce. České překlady nechával hrabě Questenberg – filantrop a moravský zemský patriot – pořizovat proto, aby jeho poddaní v českojazyčných Jaroměřicích věděli, o čem hudební dílo pojednává, a mohli jej tak lépe prožít. Sepolkra měla sloužit k rozjímání nad Kristovým utrpením. Někdy přinášela přímo pašijový příběh, nejčastěji byl však v 1. polovině 18. století alegorický charakter těchto děl, tudíž v nich nevystupovala buď žádná biblická postava, nebo byly role zkombinovány (vystupovaly v nich tedy alegorické a biblické postavy společně). Tak je tomu také ve *Zpívání rozjímání*, kde vystupují Duše, Útrpnost, Hříšník (reprezentující biblického Adama) a Kristus. V roli Duše při premiéře díla v Jaroměřicích vystoupila Kateřina Walterová, vynikající sopranistka pocházející z Německa a od r. 1723 manželka Michaela Waltera, který měl v Jaroměřicích na starosti nastudování komedií. Útrpnost interpretovala Terezie Davidová, manželka městského písaře. Byla nejen skvělou altistkou, ale také váženou jaroměřickou občankou. Tenorovou roli Hříšníka zkomponoval kapelník Míča sám pro sebe, a konečně part Krista byl svěřen basistovi Franzi Josephu Anfangovi, jenž byl na takové interpretační výši, že později z Questenbergových služeb odešel přímo k císařskému dvoru a působil ve třicátých letech ve vídeňské kapele císařovny vdovy Amálie Vilemíny.

Jana Perutková

